

SOLTÉSZ ZOLTÁNNÉ

Neves possessorok újabban felismert kötetei

Jelen dolgozat az Országos Széchényi Könyvtár 16. századi külföldi nyomtatványai (antikváik) közül néhány olyan kötetet ismertet, amelyet egykori neves tulajdonosaik possessor-bejegyzéssel láttak el. A betűrendben felsorolt könyvtulajdonosok között vannak olyan erdélyi fejedelmek, akiktől vajmi kevés könyv maradt fenn, továbbá olyan ismert bibliofilek, akiknek a könyvgyűjteményéről többnyire csak közel egykorú könyvjegyzékek tájékoztatnak. Most felismert köteteik tehát újabb adalékot szolgáltatnak érdeklődési körük megismeréséhez, szélesebb kitekintésben pedig elősegítik a 16–17. századi magyar társadalom olvasmányigényeinek és könyvműveltségének elemzését.

Bánffi György (mh. 1708).

Bánffi Dénes és Bornemisza Kata fia; apját Teleky Mihály kancellár megbuktatta és lefejeztette. György Fejér, Kolos, Doboka megye főispánja, Kolozsvár kapitánya, 1691-től Erdély első főkormányzója volt. 1696-ban grófi rangot nyert.¹ A rá vonatkozó első könyves adat szerint 1676. április 23-án egy „zöld aranyos táblájú Esopust” küldött nagynénjének, Apafi Mihály feleségének, Bornemisza Annának, aki könyveit gondosan őrizte radnóti könyvtárában.² Bánffi György alább ismertető kötet a görög nyelv elsajátításának egyik segédlete.

Lexicon Graecum. — (Appendix). (Ed. Michael Bentinus.) — Basileae, apud Valentinum Curionem. 1525. — 2° [328] ff. — Jelzet: Ant. 1391. — Soltész — Velencei — W. Salgó³ L 224.

A címlapon possessor-bejegyzés: Georgij Banffi. — Ugyanitt pecsétek: Sigillum Conv. Sabariensis Ord. S. Francisci. — A Népkönyvtári Központtól. — Országos Széchényi Könyvtár B Növedéknapló 1954/2114.

¹ NAGY Iván: *Magyarország családai.* I. 167.

² *Adattár XVII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez III.* Művelődési törekvések a század második felében. Herepei János cikkei. Szerk.: KESERŰ Bálint. Bp. — Szeged, 1971. 82. — *Erdélyi könyvesházak III.* 1563–1737. Sajtó alá rend.: MONOK István, NÉMETH Noémi, VARGA András. Szeged, 1994. 74. /Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez 16/3. Szerk.: KESERŰ Bálint./ /A továbbiakban: *Adattár XVI–XVIII. századi...*

³ SOLTÉSZ, Elisabetha — VELENCZEI, Catharina — W. SALGÓ, Agnes: *Catalogus librorum se- decimo saeculo impressorum, qui in Bibliotheca Nationali Hungariae Széchényiana asservantur. Editiones non Hungarice et extra Hungariam impressae.* I–III. Bp. 1990.

Barna borjúbörkötés papírtáblákon (300 x 200 mm), négy csatt nyomaival. Mindkét táblán görgetővel préselt, vaknyomásos keretdíszek. Az első kötetstáblán a „Lexicon graec.” cím és az „Anno dXXVII” évszám.

Báthori Zsigmond (1572–1613)

Báthori Kristóf erdélyi fejedelem fia és utóda 1581 és 1602 között. Miután több ízben lemondott trónjáról, 1602 júliusában véglegesen távozott Erdélyből Prágába.⁴ Művészetpártoló és könyvkedvelő családból származott,⁵ s a környezetében megismert szokást követve ő is possessor-bejegyzéssel látta el könyveit, vagy a kötetét díszítette a Báthori-címerrel. Egy kivételével Báthori-címeres kötésben maradt fenn az a hat kötete, amely ma a győri Székesegyházi Könyvtár tulajdona. Ezeket a gyulafehérvári fejedelmi könyvtár egyéb köteteivel együtt Náprági Demeter gyulafehérvári püspök és kancellár hozhatta magával, amikor a kedvezőtlen erdélyi események következtében 1600 júliusában végleg távozott Erdélyből.⁶ Könyvtárából egy további könyv a Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtárba került,⁷ az alább ismertetett kötete pedig a nemzeti könyvtár tulajdona.

BREDENBACH, Tilmann: *Collationum sacrarum libri VIII.* — Coloniae, apud Maternum Cholinum, 1584. — 8° [36] 831 [49] pp. — Jelzet: 6776. — Soltész — Velenczei — W. Salgó B 906.

A címlapon bejegyzés: Sig. Bat. Illmi Princ. Tran. — Ugyanitt pecsét: Ernst Lajos gyűjteménye. — Az előszövegvel verzőján pecsét: Orsz. Széchényi Könyvtár Növedéknapló 1948/14. 554.

Hártyakötés, aranyozott díszítéssel (160 x 95 mm). Mindkét táblára arannyal préselték a keskeny keret folyondárdíszét, a középmező motívumait és köztük a sárkányfogas Báthori-címert.

Batthyány Boldizsár (mh. 1590).

Főnemes zászlósúr, korának egyik legsikeresebb hadvezére és legműveltebb könyvgyűjtője. Sokoldalú tudományos érdeklődését apjától, Kristóftól örökölte, aki gondos nevelését, képzését külföldi tanulmányokkal is biztosította. 1566. janu-

⁴ NAGY Iván: *i. m.* I. 224.

⁵ Ma is több olyan könyv ismert, amelyet a család tagjai vásároltak, illetve birtokoltak. Báthori András püspök, Erdély fejedelme közel 400 kötetes gyűjteményt mondhatott magának. VERESS Endre: *Báthory András b. püspök könyvtára.* = MKsz 1905. 19., *Magángyűjtemények Magyarországon 1551–1721.* Szeged, 1981. 50. /Könyvtártörténeti Füzetek I./ [A továbbiakban: *Könyvtártörténeti Füzetek I.*], *Erdélyi könyvesházak III.* 333–340. — Báthori András szabolcsi főispán, országos főkapitány Nádasdi Bálint ferences szerzetesnek ajándékozott könyveket. SOLTÉSZ Zoltánné: *XVI. századi könyvgyűjtők kötetei a gyöngyösi műemlékkönyvtár antikva-gyűjteményében.* Bp. 1968. 118. — Báthori Miklós váci püspök kora legműveltebb magyar humanistáihoz tartozott, könyvtárának azonban csak néhány kötete maradt fenn. HOFFMANN Edith: *Régi magyar bibliofilek.* Hasonmás kiadás. Szerk.: WEHLI Tünde. Bp. 1992. 109–110, 258–259. — Báthori Kristóf erdélyi fejedelemtől és Báthori Miklós országbírótól a győri Székesegyházi Könyvtár őriz egy-egy kötetet. VÁSÁRHELYI Judit: *A győri Székesegyházi Könyvtár possessorai I–IV.* Bp. 1980. 231.

⁶ VÁSÁRHELYI: *i. m.* 230–231.

⁷ SZELESTEI N. László: *Művelődéstörténeti források a Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár Kézirattárában.* = MKsz 1994. 198.

ár 27-én kötött házasságot Zrínyi Dorottyával, a szigetvári hős leányával.⁸ Életéről, gyűjteménye kialakításáról, az öt tanácsokkal támogató tudós barátairól Iványi Béla részletesen tájékoztat s Barlay Ödön Szabolcs cikke⁹ alapján közli két bécsi könyvkereskedője – Erhardt Hiller és Jean Aubry – Batthyányhoz intézett leveleit, számláit is.¹⁰ Könyvtára a legjelentősebb 16. századi magyar magánkönyvtárakhoz tartozhatott. A gyűjteményét 1590-ben fia, II. Ferenc örökölte; ennek fia, I. Ádám idejében került a könyvtár családi letétként a németújvári ferences kolostorba.¹¹

Az Országos Széchényi Könyvtárban felismert kötetei:

CORAS, Jean de: *Arrestum, sive placitum parlamenti Tholosani, continens historiam / in casu matrimoniali / admodum memorabilem.* – Francofurti, apud Andream Wechelum, 1576. – 8° 179 [recte 279] pp. – Jelzet: Ant. 6868. – Soltész – Velenczei – W. Salgó C 1022.

A címlapon: Balthas. de Batthyán. – A címlap verzóján pecsét: Orsz. Széchényi Könyvtár Növedéknapló 1950/3748.

Hártyakötés hangjegyes kódexlevélből (168 x 115 mm).

GORRUTIUS, Andreas: *De providentia divina et eius effectis tractatio.* – Sumptibus Eustathi Vignon et Iacobi Stoer, 1585. [Genève]. – 8° [40] 416 pp. – Jelzet: Ant. 6736. – Soltész – Velenczei – W. Salgó G 351.

A címlapon: Balthas. de Batthyán. – A címlap verzóján pecsét: Orsz. Széchényi Könyvtár Növedéknapló 1950/6910.

Díszítetlen hártakötés (164 x 110 mm).

Kecskés András

A bolognai egyetemen jogi doktorátust tett esztergomi érseki titkár. Jelentős könyvgyűjteményét nagyrészt két főpaptól örökölte. 1586-ban Telegdi Miklós pécsi püspök – korábban esztergomi érseki helynök – hagyta rá jogi könyveit.¹² 1587-ben Mossóczi Zakariás nyitrai püspök hagyományozta rá mint sógorára könyvtárát.¹³ Kecskés András könyveit később Kecskés János pozsonyi kanonok, majd 1639-től a pozsonyi jezsuita kollégium birtokolta. A jezsuita rend feloszlata után a gyűjtemény egy része a budapesti Egyetemi Könyvtárba került.¹⁴

Az újabb kutatások szerint Martinban három, továbbá az Országos Széchényi Könyvtárban ugyancsak három könyve maradt fenn. A Martinban lévő Bellarmino-

⁸ NAGY Iván: *i. m.* I. 242–243.

⁹ BARLAY Ö. Szabolcs: *400 éves francia levelek és könyvszámlák. Batthyány Boldizsár és Jean Aubry barátsága.* = MKsz 1977. 156–166.

¹⁰ IVÁNYI Béla: *Batthyány Boldizsár a könyvbarát.* In: *A magyar könyvkultúra múltjából.* Iványi Béla cikkei és anyaggyűjtése. Szeged, 1983. 389–435. [Adattár XVI–XVIII. századi... 11./ L. még: HOFFMANN – WEHLI: *i. m.* 239. – *Könyvtártörténeti Füzetek I.* 30.

¹¹ *Adattár XVI–XVIII. századi... 11.* 410.

¹² KOLLÁNYI Ferenc: *Könyvek a XVI. és XVII. századbeli főpapi hagyatékokban.* = MKsz 1895. 211. – *Könyvtártörténeti Füzetek I.* 26. – *Adattár XVI–XVIII. századi... 11.* 98.

¹³ KOLLÁNYI: *i. h.* 211. – *Adattár XVI–XVIII. századi... 11.* 444. – *Könyvtártörténeti Füzetek I.* 28.

¹⁴ BITSKEY István – KOVÁCS Béla: *A pozsonyi jezsuita kollégium XVII. századi könyvtára és a Pázmány-hagyatéka.* = MKsz 1975. 27.

kötetét 1593-ban Pozsonyban vette,¹⁵ az 1551. évi lyoni kiadású *Digestum novuma* pedig Mossóczi Zakariástól került a tulajdonába.¹⁶

[*Concilium Tridentinum.*] *Sacrosancti et oecumenici concilii Tridentini ... canones et decreta.* — Leodii, apud Henricum Hovium, 1587. — 16° [35] 473 [177] pp. — Jelzet: Ant. 8061. — Soltész—Velencei—W. Salgó C. 957.

A címlapon: Andreae Kechkes et amicorum Posonii 1588. — Az előzéklével rektóján: Pro usu Thlgr Posoniens. Conv. 1773. — A címlapon pecsét: A Budapest-Belvárosi Ferencrendi Zárda Könyvtárából. — A címlap verzóján pecsétek: A Népkönyvtári Központtól. — Orsz. Széchényi Könyvtár B Növedéknapló 1953/7188.

Díszítetlen hárttyakötés.

EDER, Georg: *Malleus haereticorum de variis falsorum dogmatum.* — Ingolstadii, apud Davidem Sartorium, 1580. — 8° [80] 510 [2] pp. — Jelzet: Ant. 5728. — Soltész—Velencei—W. Salgó E 76.

A címlapon: Sum Andreae Kechkes et amicorum eius. Viennae in Austria, Anno dominij 1580. — Az előzéklével verzóján: Venerabilis Conventus Sümeghiensis. — A címlap verzóján pecsétek: Könyvelosztó föllőspéldány. — OSzK lelt. Régi R. Ny. V 280/152/1978.

Hárttyakötés, aranyozott díszítéssel (170 x 107 mm). — A keskeny keret sarakaiban 1—1 stilizált lilium, a középmezőben ovális arabeszkos motívum (58 x 42 mm).

VENUTI, Filippo: *Dittionario volgare et Latino.* (Pars 1—2.) — In Venetia, apresso gli heredi di Luigi Valvassori et Gio. Domenico Micheli, 1582. (In fine:) In Trino, 1578, [Giovan Francesco Giolito de Ferrari.] — 8° [2] ff, 1044 coll., [1]: 92 ff. Jelzet: Ant. 7383. — Soltész—Velencei—W. Salgó V 120.

A címlapon: Andreas Kechkes mr. in suum et amicorum usum Bononiae emebat... 1584. Ugyanitt pecsét: Sigillum Conv. Sabariensis Ord. S. Francisci. A címlap verzóján pecsétek: A Népkönyvtári Központtól. — Országos Széchényi Könyvtár M Növedéknapló 1951/5503.

Díszítetlen hárttyakötés (158 x 108 mm).

Mossóczi Zakariás (1542–1587)

Humanista műveltségű főpap, neves jogtörténész és könyvgyűjtő; 1574-től knini, 1578-tól váci, 1582-től nyitrai püspök.¹⁷ Fő műve a magyar királyok törvényeinek kiadása.¹⁸ Könyvtára a legjelentősebb 16. századi egyetemes gyűjtőkörű magyar könyvtárak egyike. Könyveit és képeit végrendeletében (1587. július 7.) sógorára, Kecskés Andrásra hagyta. Könyveiről ekkor 936 tételes jegyzék készült.¹⁹ Kecskés Andrástól a gyűjtemény Kecskés János pozsonyi kanonokhoz, majd 1639-ben a pozsonyi jezsuita kollégiumba került. E rend feloszlatása után a gyűjtemény jelentős része a budapesti Egyetemi Könyvtár tulajdona lett, egyes kötetei pedig Budapesten, Győrben, Pécsen és Pozsonyban maradtak fenn.²⁰

¹⁵ SAKTOROVÁ, Helena—KOMOROVÁ, Klára—PETREKOVÁ, Emília—AGNET, Ján: *Tlače 16. storočia vo fondoch Slovenskej národnej knižnice Matice slovenskej.* Martin, 1993. Nr. 145.

¹⁶ Uo. Nr. 1062.

¹⁷ SZINNYEI József: *Magyar írók élete és munkái.* IX. 347—348. hasáb.

¹⁸ *Decreta... regni Hungariae.* Tyrnaviae 1584. RMK. II. 183. — IVÁNYI Béla: *Mossóczy Zakariás és a magyar Corpus Juris keletkezése.* Bp. 1926. — BARTONIEK Emma: *Fejezetek a XVI—XVII. századi magyarországi történetírás történetéből.* Bp. 1975. 126—128. /Kézirat gyanánt./

¹⁹ *Adattár XVI—XVIII. századi...* 11. 444, 451—483.

²⁰ *Könyvtártörténeti Füzetek I. 28.*

Az újabb kutatások alapján váltak ismertté a Martinban és az Országos Széchényi Könyvtárban lévő kötetei. A martini Matica slovenská antikva katalógusa 66 könyve bibliográfiai leírását közli.²¹ A nemzeti könyvtár antikva-gyűjteményében az alábbi hét könyve maradt fenn:

BULLOCK, George: *Oeconomia methodica concordantiarum Scripturae Sacrae*. — Antverpiae, ex officina Christophori Plantini, 1572. — 2° [112] 1214 [2] pp. — Jelzet: Ant. 190. — Soltész—Velencei—W. Salgó B 1131.

A címlap előtti szöveges levél rektóján: Zachariae Moshoci Eppi Nitrien. An. 1584. Vien. Tall. 7. — Conventus Posoniensis Frum Minorum. — Ugyanitt pecsét: A Budapest-Belvárosi Ferencrendi Zárda Könyvtárából. — A címlap verzóján pecsét: Orsz. Széchényi Könyvtár Növedéknapló 1951/B 1591.

Fatáblás, fehér disznóbőr-kötés (410 x 270 mm), görgetőkkel préselt, vaknyomásos reneszánsz tábladíszítéssel.

FRANCK, Caspar de Ortrand: *Chronologia ecclesiastica*. — Viennae Austriae, ex officina Leonhardi Nassingeri, 1580. — 4° [20] ff. — Jelzet: Ant. 2321. — Soltész—Velencei—W. Salgó F 381.

A címlapon: Zacharias Moshoci Eppus Vacien. — Ugyanitt: Ex libris Georgij Branik ab Anno 1642. — Ugyanitt: Capituli Posoniensis 1710. — A címlap verzóján pecsét: Ex Bibl. Com. F Széchényi.

Papírkötés (190 x 140 mm).

NAUSEA, Friedrich: *Evangelicae veritatis homiliarum centuriae tres*. — Coloniae, Petrus Quentell excudebat, 1532. — 2° [20] CCCCXLV ff. — Jelzet: Ant. 1123. — Soltész—Velencei—W. Salgó N 54.

A címlapon: Zachariae Moshoci Eppi Tininien. SCRO consiliarij 1573. — Ugyanitt: Conventus Posoniensis Frum Minorum. — Ugyanitt pecsét: A Budapest-Belvárosi Ferencrendi Zárda Könyvtárából. — A címlap verzóján pecsét: Orsz. Széchényi Könyvtár Növedéknapló 1951/B/1584.

Fatáblás, vaknyomásos félbörkötés (325 x 210 mm).

SANDERS, Nicholas: *De visibili monarchia Ecclesiae libri VIII*. — Antverpiae, apud Ioannem Foulereum, 1578. — 2° [12] 808 [12] pp. — Jelzet: Ant. 1351. — Soltész—Velencei—W. Salgó S 104.

A címlapon: Zach. Mosshocj E. Vacien. 1580. — Ugyanitt: Conventus Posoniensis Frum Minorum. — Ugyanitt pecsét: A Budapest-Belvárosi Ferencrendi Zárda Könyvtárából. — A címlap verzóján pecsétek: A Népkönyvtári Központtól. — Orsz. Széchényi Könyvtár B Növedéknapló 1953/10. 186.

Díszítetlen hártýakötés (335 x 225 mm).

SIXTUS Senensis: *Bibliotheca sancta*. — Francofurti, ex officina typographica Nicolai Bassaei, 1575. — 2° [8] 733 [33] pp. — Jelzet: Ant. 18. — Soltész—Velencei—W. Salgó S 558.

A címlapon: Zacharias Mossow Eppus Tininien. emit II. Marcij Anno 77. Tall. VI. — Ugyanitt: Monasterij Paltensis Cathalogo inscriptus 1646. — A címlap verzóján pecsétek: Biblioth. Reg. Scient. Vniversit. Hvngaricae. — Horvát István könyvtárából. — A M. N. Múzeum Könyvtárából.

Díszítetlen hártýakötés (380 x 255 mm).

THOMAS de Aquino: [Summa theologica. I—IV.] *Prima secundae partis Summae sacrae theologiae*. (Comment: Thomas de Vio.) — Lugduni, apud haeredes Iacobi Iuntae, 1562. — 2° [72] 388 pp. Jelzet: Ant. 1326. — Soltész—Velencei—W. Salgó T 185.

A címlapon: Zacharias Mossoczj Eppus Tininien. — Ugyanitt: Emerici Forgach de Gyarmat Equitis 1569. — Ugyanitt: Conventus Posoniensis Frum Minorum. — Ugyanitt pecsét: A Budapest-Belvárosi Ferencrendi Zárda Könyvtárából. — A

²¹ SAKTOROVÁ—KOMOROVÁ—PETRENKOVÁ—AGNET: *i. m.* 438.

– A címlap verzóján pecsétek: A Népkönyvtári Központtól. – Orsz. Széchényi Könyvtár B Növedéknapló 1953/7330.

Díszítetlen hártakötés (345 x 225 mm).

ZWINGER, Theodor: *Theatrum vitae humanae*. – Basileae, per Ioan. Oporinum, Ambrosium et Aurelium Frobenios fratres, 1565. – 2° 55, 1428 [24] pp. – Jelzet: Ant. 88. – Soltész–Velencei–W. Salgó Z 90.

A címlapon: Zacharias Mossow' Protonotarius Apcus Comes palatinus, Archidianus Threnchin, Vicarius et Canonicus Eccae Nitrien. 13. 9bris Anno 69. Viennae. – Ugyanitt: Idem Magro Adamo Zkarchani canonico Ecclesiae Nitrien. Hung. Flor. 6 dedit 4. die Februar. 157 (utolsó szám nem látható). – Ugyanitt: Sed idem dnus Adamus Zkarchanij Custos et Canonicus Ecclesiae Nitrien. Joan. Hrabowskij ... Aureis duobus dedit Nitriae 26. octobris Anno dni 1576. – Ugyanitt: Sigismundus Hrabovsky post annos multos rehabuit hunc librum cum alijs a Familia Beniczky Anno 1684 die 26. Augusti. – A címlap verzóján pecsét: A M. N. Múzeum Könyvtárából.

Fatáblás, vaknyomásos disznóbőr-kötés (385 x 260 mm). Az első kötéstáblán I. H. monogram.

Nádasdi Bálint (mh. 1564?)

A gyöngyösi ferences könyvtár antikváinak possessor-vizsgálata óta köztudott, hogy a legjelentősebb korai ferences könyvgyűjtő volt.²² Ugyancsak újabb irodalom hívta fel a figyelmet arra, hogy a korábban íróként nyilván nem tartott ferences szerzetes nem jelentéktelen irodalmi munkásságot fejtett ki. 1975-ben került az Országos Széchényi Könyvtárba az a gyűjteményes kötet, amelybe 1551-ben Párizsban kezdte beírni teológiai jegyzeteit, s amelyben tőle származó latin levélformulák, beszédek, prédikációk, a honfoglalásról és a magyar királyokról összeállított feljegyzések is fennmaradtak.²³

1542-ben Tasnádon, 1544-ben Nyírbátorban működött. 1546-ban Báthori András szabolcsi főispán, országos főkapitány udvarába fogadta, majd könyvekkel és párizsi egyetemi tanulmányainak lehetővé tételével támogatta. Hazatérte után 1559-ben a galgóci rendház guardiánja, 1561-ben kormánysegéd, 1564-ben ismét Báthori András udvari lelkésze volt. Feltehetőleg ugyanezen évben halt meg.²⁴

A gyöngyösi ferences könyvtár őnyomtatvány- és antikva-állományában 24 kötete maradt fenn,²⁵ a csíksomlyói ferences rendházból pedig egy 16. századi külföldi nyomtatványa ismert.²⁶ Bibliofil hajlama Párizsban alakulhatott ki. Itt vásárolt köteteit ugyanis nemcsak „F. V. N.” possessor-bejegyzéssel látta el, hanem ízléses

²² SOLTÉSZ: *XVI. századi könyvgyűjtők...* 116.

²³ VIZKELETY András: *Nádasdi Bálint omniáriuma és beszéde a fejedelmi tisztről*. In: *Collectanea Tiburtiana*. Tanulmányok Klaniczay Tibor tiszteletére. Szerk.: GALAVICS Géza, HERNER János, KESERŰ Bálint. Szeged, 1990. 121–123. *Adattár XVI–XVIII. századi...* 10./

²⁴ KARÁCSONYI János: *Szt. Ferenc rendjének története Magyarországon 1711-ig*. I–II. Bp., 1922–1924. I. 419, II. 53, 580–581.

²⁵ SOLTÉSZ Zoltánné: *A gyöngyösi ferences könyvtár őnyomtatványainak possessorai*. = MKsz 1993. 132.

²⁶ KEVEHÁZI Katalin – MONOK István: *XVI–XVII. századi könyvgyűjtők kötetei a csíksomlyói ferences rendház könyvtárában*. = Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae. Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. XXI. Szeged, 1985. 122.

kötésükön „F. Valentinus Nádasd” aranyozott felirattal utalt tulajdonosi voltára. A rendkívül hasonló kötés alapján valószínű, hogy a most ismertetendő kötetét is még Párizsban vásárolta.

WILD, Johann: *In sacrosanctum ... evangelium secundum Ioannem... enarrationes.* — Parisiis, apud Sebastianum Nivellium, 1522. — 8° [4] 564 ff. — Jelzet: Ant. 7002. — Soltész–Velencei–W. Salgó W 195.

A címlap verzóján latin és héber betűs „F. V. N.” szignó. — A címlap rektóján: Conventus Pisoniensis Frum Minorum. — Ugyanitt pecsétek: A Budapest-Belvárosi Ferencrendi Zárda Könyvtárából. — A Népkönyvtári Központtól. — A címlap verzóján pecsét: Orsz. Széchényi Könyvtár B Növedéknapló 1953/10.233.

Barna borjúbőr-kötés papírtáblákon (178 x 115 mm). A reneszánsz ornamentikájú, vaknyomásos keretdísz közepén és a sarkokban 1–1 aranyozott motívum. Az első kötetéstáblán aranyozva az „F. VALENTINVS//NADASD” név, a hátsó táblán a műre utaló „FERVVS IN // IOANNEM” felirat.

Nádasdi Bálint egy további kötete – Nicolaus Denyse: *Opus super sententias* (Lugduni, 1516) – Martinban, a Matica slovenskában maradt fenn. Nyilván ezt a könyvét is Párizsban vette s ott aranyoztatta nevét a kötésre.²⁷

A most ismertetett két kötettel 27-re emelkedett Nádasdi Bálint nyilvántartott könyveinek száma. Közülük nem egy kötet több művet foglal magában. Nem jelentéktelen gyűjtemény ez a mohácsi vész előtti időszakból egy szegénységi fogadalmat tett szerzetes esetében. Később már aligha gyarapíthatta gyűjteményét, mert a ferences rendházak is rendkívül înséges helyzetbe kerültek.²⁸

Oláh Miklós (1493–1568)

A történetíró humanista főpapak, esztergomi érseknek Bécsben és Nagyszombatban is volt könyvtára.²⁹ A számos gyűjteménybe szétszóródott kódexeiről, könyveiről publikációk sora számolt be. Ezeket a köteteket is felsorolva jelent meg 1994-ben a possessor-bejegyzéssel ellátott könyveinek – a korábbi ismereteinket lényegesen gyarapító – jegyzéke.³⁰ Ebben azonban még nem szerepelhetett a Széchényi Könyvtárban később felismert Valla-kötet (Jelzet: Ant. 5141. – Soltész–Velencei–W. Salgó V. 61.),³¹ valamint az alábbi, igen rossz állapotban fennmaradt nyomtatványa:

HANAPUS, Nicolaus: *Exemplorum omnium Sacrosanctae Scripturae liber.* — (In fine:) Apud Hulderichum Morhartum, Tubingae, 1533. — 8° [10] 263 ff. — Jelzet: Ant. 13358. — Soltész–Velencei–W. Salgó H 32.

²⁷ SAKTOROVÁ – KOMOROVÁ – PETRENKOVÁ – AGNET: *i. m.* Nr. 529.

²⁸ KARÁCSONYI: *i. m.* II. 54.

²⁹ CSONTOSI János: *Adalék Oláh Miklós könyvtárához.* = MKsz 1883. 61–66.

³⁰ SZELESTEI N. László: *Oláh Miklós könyvtáráról.* In: *Program és mítosz között.* 500 éve született Oláh Miklós. (Az 1993. jan. 9–10-i kolozsvári megemlékezés anyagából.) Szerk. MÓZES Huba. Bp. [1994.] 51–69.

³¹ SOLTÉSZ, Elisabeth: *Die Einbände eines Buches des Graner Erzbischofs Miklós Oláh und eines slawischen Druckes des Primus Truber.* = Gutenberg-Jahrbuch 1995. 240–245.

Az előzékleveél rektóján: Nicolaj s[um] Olahj. — A címlap verzóján: Pro Residencia Papensi FF. Franciscanorum 1663. — A hátsó kötéstábla belsején: Francisci Illyés Theol. 2^d Posonij in Arce 1786. — A 2. levél rektóján pecsét: Sz... Nagykánizsa Könyvtára. — Ugyanezen levél verzóján pecsét: A Népkönyvtári Központtól. — A címlap verzóján pecsét: OSZK Lelt. sz. Régi Nyomt. Tára: V 173/416/1979.

Barna vaknyomásos bőrkötés, papírtáblákon (150 x 100 mm). A kötéstáblák középpmezőjében makkos görgetővel préselt függőleges dekoráció.

Révay László (1600–1667)

Katonai sikerei és Naplója miatt egyik jelentős tagja a könyvszeretetéről híres Révay családnak.³² Révay Márton, Turóc vármegye alispánja és Esterházy Zsófia elsőszülött fia. Sorozatos katonai sikerei, érdemei alapján pályája gyorsan emelkedett: 1632-ben Beczkó vára, 1648-tól Pozsony kapitánya volt. 1635-ben báróságot nyert. Életéről legrészletesebben Naplója tájékoztat.³³

Mint elsőszülött fiú ő örökölte Esterházy Zsófia 1571-ben Bázalben nyomtatott, latin Isocrates-kötetét.³⁴ Széles körű művelődési igényéről tanúskodik az a további öt kötet, amely a martini Matica slovenskában maradt fenn,³⁵ valamint a Széchényi Könyvtárban lévő alábbi három könyve.

ARISTOTELES: *Organon*. (Graece et Lat. Ed. trad. Julius Pacius.) — Morgiis, excudebat Guillelmus Laimarius, 1584. [recte Genève?] — 4° [8] 831 pp. — Jelzet: Ant. 1242. — Soltész–Velenczei–W. Salgó A 568.

A címlapon: Ex libris Ladislai de Rewa [1]644. — A címlap verzóján pecsétek: Nagy Iván. — Orsz. Széchényi Könyvtár Növedéknapló 1958/20683.

Vaknyomásos disznóbőrbevonat új fatáblás kötéstáblákra áthelyezve (225 x 165 mm), V. Károly és János Frigyes (1503–1554) százsz választófejedelem portréjával. Mindkét képmásnak több mint 30 változata ismert a német, főleg wittenbergi reneszánsz kötetekről.³⁶ Kettőjük portréja díszíti Esterházy Zsófia Isocrates kötetének kötéstábláit is.³⁷

JOSEPHUS Flavius: *Antiquitatum Iudaicarum libri XX..* (Ed. trad. Sigismundus Gelenius, Desiderius Erasmus.) — Froben, Basileae 1554. (In fine:) Per Hier. Frobenium et Nic. Episcopium. — 2° [8] 886 [32] pp. — Jelzet: Ant. 1313. — Soltész–Velenczei–W. Salgó J 213.

A címlapon: Ex libris Ladislai de Réwa 1600.

³² Két szlovákiai katalógusban több mint húsz olyan könyv szerepel, amely egykor a Révay család különböző tagjainak a tulajdona volt. L. KOTVAN, Imrich: *Inkunábulya na Slovensku*. [Martin] 1979. 499. — SAKTOROVÁ—KOMOROVÁ—PETRENKOVÁ—AGNET: *i. m.* 440.

³³ NAGY Iván: *i. m.* IX. 705–706. — SZINNYEI: *i. m.* XI. 854–856. hasáb. — IPOLYI Arnold: *A Révay család naplója 1555–1661*. = Új Magyar Múzeum (7.) 1857. I. 441–449. — DUALSZKY János: *Révay László, Révay Márton és Esterházy Zsófia fiok, naplójából 1600–1655*. = Magyar Történelmi Tár III. 1857. 245–254.

³⁴ SOLTÉSZ Zoltánné: *Révay Mártonné Esterházy Zsófia Isocrates-kötetének kötése és későbbi possessorai*. = MKsz 1995. 138.

³⁵ Uo. 139.

³⁶ HAEBLER, Konrad: *Rollen- und Plattenstempel des XVI. Jahrhunderts*. Unter Mitwirkung von Dr. Ilse Schunke. I–II. Leipzig, 1928–1929. II. 444–445, 446–447.

³⁷ Az V. Károly portréval díszített első kötéstábla fényképét l. SOLTÉSZ: *Révay Mártonné...* 132.

Ugyanitt pecsétek: Ambrosii Lents Ord. Praemonst. Anno 1811. — Premontrei Székház Csorna Könyvtára. — A címlap verzóján pecsét: Orsz. Széchényi Könyvtár B Növedéknapló 1953/7315.

Aranyozott, stilizált virágokkal díszített gerincű barna bőrkötés papírtáblákon (330 x 220 mm). A gerincen a szerző neve és a mű címe ugyancsak aranyozva.

JOVIUS, Paulus: *Historiarum sui temporis tomus primus (-secundus)*. — Basileae, 1567. [Heinrich Petri et Peter Perna.] — 8° [16] 911 [47], 731 [5], 649 [37] pp. — Jelzet: Ant. 7964.

A címlapon: Ex libris Ladislai de Réwa Ao. 1656. — Ugyanitt: Ex libris Xtoph Révay 1652.³⁸ Az előzéklével verzóján: Emptus per me Alexium de Reva Ao. 1674. — Az első kötéstábla belsején: Franciscus Révay (19. sz.) — Az előzéklével rektóján pecsét: Biblioth. Eccl. Metr. Strigon. duplum. — A címlap verzóján pecsét: OSZK lelt. Régi Nyomt. T. V161/19/1993.

Díszítetlen hártlyakötés (165 x 105 mm).

Révay Péter (1568–1622)

A magyar korona első részletes és tudományos igényű ismertetője.³⁹ A strassburgi Akadémián tanult, művelt főúr 1598-ban Turóc megye főispánja, 1604-től királyi tanácsos és királyi táblai bíró, 1608-tól koronaőr volt.⁴⁰

GENTILLET, Innocent: *Commentariorum de regno aut quovis principatu recte et tranquille administrando libri tres ... adversus Nicolaum Machiavellum*. — 1590. [Genève, Jacob Stoer?] — 8° [12] 708 [12] pp. — Jelzet: Ant. 5883. — Soltész–Velencei–W. Salgó G 146.

A címlapon: Sum Petri de Rewa et Am[icorum] Argentinae. — Az előzéklével verzóján: Farkas Lajos könyvtárából 1873. dec. 10-én. — A címlapon pecsét: A M. N. Múzeum Könyvtára.

Díszítetlen hártlyakötés (175 x 110 mm).

ELISABETH SOLTÉSZ

Neuerlich erkannte Bücher namhafter ungarischer Possessoren

Die Studie macht aus der Antikva-Sammlung der Széchényi Nationalbibliothek solche Bücher bekannt, die von ihren nicht unbedeutenden Besitzern mit Possessoren-Eintragungen versehen wurden. Unter diesen Besitzern befinden sich der Generalgouverneur Siebenbürgens György Bánffy, der Fürst Zsigmond Báthori, der in Siebenbürgen eine unentschlossene Politik betrieben hatte, der hochgebildete und erfolgreiche Feldherr Boldizsár Batthyány, der in Bologna promovierte Doktor der Rechte András Kecskés, der namhafte Rechtshistoriker und Bischof von Neutra Zakariás Mossóczi, der in Paris studierte Franziskanermönch Bálint Nadasdi, der

³⁸ 1639-ben Révay Kristóf tulajdonában volt a 46 rézmetszetes térképet tartalmazó értékes munka: WAGHENAER, Lucas Jansz: *Speculum nauticum super navigatione maris Occidentalis*. (Pars 1–2. Ed. Richard SLOTBOOM.) — Amstelredami, apud Cornelium Nicolai, 1591. — 2° [4] 36 pp. — Jelzet: Ant. 221. — SOLTÉSZ–VELENCEI–W. SALGÓ W 1.

³⁹ SZINNYEI: *i. m.* XI. 869–870. hasáb.

⁴⁰ NAGY Iván: *i. m.* IX. 713.

Graner Erzbischof Miklós Oláh, sowie zwei bedeutende Mitglieder der Familie Révay: der Tagebuchschreiber László und der Kronhüter Péter, der die erste wissenschaftliche Beschreibung der ungarischen Krone veröffentlichte. Ihre hier aufgezählten Bücher liefern wertvolle Beiträge zur Untersuchung der ungarischen Kulturgeschichte.